



l'Abellerol

Resultats de la xarxa d'estacions d'anellament amb esforç constant de Catalunya

El programa SYLVIA és un projecte d'estudi sobre les tendències poblacionals dels ocells que es basa en el seguiment d'una àrea d'estudi mitjançant l'anellament amb esforç constant.

Els resultats del programa SYLVIA dels cicles anuals de 1999/2000 i 2000/2001 indiquen que durant l'època de cria el nombre d'ocells adults van mostrar canvis negatius entre 1999 i 2000 i un canvi positiu en el nombre d'ocells juvenils. Durant l'hivern la majoria d'espècies van mostrar tendències negatives en el nombre captures, presumiblement a causa de la bonança climàtica de l'hivern de 2000/2001.

(pàg. 4)



Faúl Avram

Record de l'ornitòleg Estanislau Vayreda i Vila en el centenari de la seva mort

El 20 de setembre de 1901, ara fa 100 anys, moria a Olot l'eminent naturalista Estanislau Vayreda i Vila, considerat un dels autors clàssics de l'ornitologia del Principat i autor de la "Fauna ornitològica de la província de Gerona".

Xavier Ferrer, Abilio Reig i Joaquim Maluquer fan una semblança del perfil històric d'Estanislau Vayreda i Vila, naturalista multidisciplinari nascut a Olot l'11 de novembre de 1848. Notable botànic professional, va ser un naturalista d'ampli espectre que creà diverses col·leccions

entre les quals destaquen les d'ocells i les de mol·luscs. El seu llibre "Fauna ornitològica de la província de Gerona" pot considerar-se, malgrat els seus defectes i desencerts, com el primer esforç important en la catalogació dels ocells de Catalunya i en el coneixement de la seva avifauna.

(pàg. 8)

Sumari

Editorial

De Vayreda als nostres dies..... 2

Notícies

- Bones notícies per a l'estació d'anellament de Sebes
- Concurs d'identificació d'ocells
- Inaugurada la nova oficina del GCA a Barcelona
- Notícies breus

Resultats de la xarxa d'estacions d'anellament amb esforç constant de Catalunya..... 4

Resultats del 9è any d'activitat de les estacions catalanes incloses en el projecte *Piccole Isole* 6

Resultats del balanç d'anellament de l'any 2000..... 7

Record de l'ornitòleg Estanislau Vayreda i Vila en el centenari de la seva mort 8

Novetats avifaunístiques

- Crònica Ornitològica Maig - Agost 2001..... 10
- Captura d'un híbrid d'Oreneta Vulgar i Oreneta Cuablanca 12
- Captura d'un Gratapalles amb coloració anormal 12

Novetats bibliogràfiques

- *Sylvia Warblers* 13
- *Manual para el anillamiento científico de aves* 14
- *Ecology of Yellow-legged Gull Larus cachinnans in the Medes Islands* 15

Agenda 16



l'Abellerol

Butllet de contacte del
Grup Catal d'Anellament

n m. 14
tardor 2001

Comit Editorial

Ra I Aym
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions

Carles Barriocanal, Ricard Gutierrez
Sergi Sales

Revisi d'estil

Ra I Aym, Andreu Carretero

Col·laboradors

Carlos Alvarez, Antoni Borràs,
Ra I Calderín, Xavier Ferrer,
Joaquim Maluquer, Albert Martínez,
José Manuel Martínez, Pere Pons,
Abilio Reig

Disseny i maquetaci

Lluc Juli

Edita

Grup Catal d'Anellament

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79

Correu electrònic: gca@grupcatala.org
Pàgina web: www.grupcatala.org

El Grup Catal d'Anellament (GCA) és una entitat constituïda amb la finalitat d'estudiar la biologia i la migració dels ocells que ni en passen o hivernen a Catalunya mitjançant tècniques de marcatge científic.

© 2001 Grup Catal d'Anellament
Dipòsit legal: 12371-01
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butllet corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius del GCA.

EDITORIAL

De Vayreda als nostres dies

enguany s'acompleixen cent anys de la mort d'Estanislau Vayreda, considerat un dels primers ornitòlegs catalans. Resulta interessant imaginar com devia ser, a principis del segle XX, l'ambient viscut pels primers naturalistes. Dels comentaris d'Alfred Brehm –vegeu-ne al·lusions a l'article de Vayreda – es desprèn que la feina de camp era menystinguda i poc agraïda, no exempta de més d'un escarni. Així, per exemple, el cèlebre zoòleg i malacòleg alemany Franz Haas, exiliat a la Ribera d'Ebre durant la segona guerra mundial, rebé el mot de “matacuques” pel fet de tragar amb cèbrets, caps i pots amb tota sort d'animalons col·lectats, i no és d'estranyar que molts altres coetanis seus patissin també d'aquest mateix mal.

És certament abismal fer una comparació amb la situació actual, on els naturalistes, ja siguin ornitòlegs, botànics, fotògrafs, i tota mena d'aficionats a cercar rècords zoològics, abunden arreu i a tota època de l'any. En el camp de l'ornitologia, concretament, s'està vivint una vertadera passió sense precedents. Només cal mirar detingudament l'ampli ventall d'ofertes ornitològiques organitzades amb motiu del Dia Mundial dels Ocells del mes d'octubre passat. Enguany la Pedrera transformada en un penya-segat custodiat per voltors, cigonyes i trencaosos ha estat un dels efectes més originals que mai ningú s'hauria pogut imaginar. L'alt flux de vianants que diàriament circulen davant d'aquest emblemàtic edifici es mostraren estranyats de veure com una cigonya, de mida natural, planejava sobre el carrer, mentre que els turistes, mig embadalits per tal quantitat d'aviram, es preguntaven si no s'havien equivocat de lloc.

Durant aquest dies les zones humides més importants del país com el delta de l'Ebre, aiguamolls de l'Empordà i delta del Llobregat han protagonitzat una activitat frenètica amb els aguaitis plens de gent. Aquells que no es conformaven només a veure els ocells van poder tocar ploma mentre els anelladors explicaven el ritual de l'anellament. Però no tot s'acaba aquí, els que encara no en tingueren prou van poder gaudir de vídeos, pel·lícules i conferències amb temes variats que abastaren des de la conservació fins als documentals més extravagants sobre santuaris faunístics.

Ben mirat, però, les activitats organitzades per al Dia dels Ocells, de fet, podem trobar-les també durant bona part de l'any i formen part de la rutina del nostre temps de lleure. No ens adonem, però, que molts d'aquests actes només unes dècades enrere no estaven al nostre abast. Qui havia vist mai com s'anellava un ocell trenta anys enrere? Algú havia pogut entrar en un aguait i contemplar tan a la vora espècies com una polla pintada o un raslet? Hi havia prou quòrum com per comunicar les nostres millors observacions entre altres companys? Quines publicacions podíem consultar? I dels aparells òptics? D'aquests millor no parlar-ne...

De forma gratificant es pot copsar que actualment l'observació dels ocells és una activitat molt estesa, que va més enllà dels objectius merament lúdics i d'esplai. Sortosament hi ha molta gent compromesa a veure ocells i a la vegada a fer coses útils: censos, atles, anellament, etc., són arguments que omplen moltes de les nostres sortides i contribueixen d'alguna manera al progrés dels coneixements ornitològics.

NOT CIES

Bones notícies per a l'estació d'anellament de Sebes

El muntatge d'una passera de fusta i l'augment del nombre de dies de la campanya de tardor d'enguany són algunes de les notícies que arriben d'aquesta estació que enguany celebra el desè aniversari de la campanya postnupcial.

Gràcies al suport de l'Ajuntament de Flix, durant l'estiu passat es va muntar una passera de fusta d'uns 150 m a l'estació d'anellament de Sebes, Flix (Ribera d'Ebre). Amb aquesta passera s'aconsegueix una millora important que facilitarà les tasques de muntatge de les xarxes i les batudes. Aquesta estació d'anellament, com molts de voltants ja coneixeu, es troba en un canyissar a l'Ebre que té oscil·lacions en els nivells d'aigua en funció de l'aprofitament hídric dels embassaments de Flix i Riba-



roja. Fins ara l'accés al canyissar s'havia de fer amb botes d'aigua i l'enfangament del terreny feia molt difícil les tasques d'anellament. A partir d'aquest estiu, amb la col·locació d'una passera, s'aconsegueix una millora llargament reivindicada.

D'altra banda, aquest any la campanya de tardor, per primer cop, s'ha perllongat fins al dia 1 de novembre (70 dies) gràcies a la col·laboració de l'Ajuntament de Flix i l'ajut de l'empresa Quiberon que es dedica a la venda per catàleg de productes per als naturalistes. Aquestes bones notícies coincideixen amb el desè aniversari de la campanya de tardor que, sens dubte, marquen la consolidació d'aquesta estació com la segona més activa de Catalunya, amb més de 30.000 ocells anellats des de 1992.

Concurs d'identificació d'ocells

El 2 d'octubre passat es va donar per finalitzat el concurs d'identificació que, amb motiu de la celebració del Dia Mundial dels Ocells i del 75è aniversari de Caixa de Catalunya, vam fer conjuntament el GCA i la SEO. Els resultats del concurs ja es poden consultar a la nostra web: www.grupcatala.org. En total hi han participat 32 persones i el guanyador del llibre "Threatened birds of the World" ha estat José Ángel Villegas González de Huelva. El segon i el tercer premi han estat, respectivament per a l'Eva M^a Solanes Morros de Lleida i l'Albert Burgas Riera de Torroella de Montgrí. Enguany ha estat el primer cop que hem posat en marxa aquest concurs, el qual pretenem repetir cada any amb motiu d'aquesta celebració.

Rècord de longevitat del GCA pel Gavià Argentat

El dia 5 d'abril d'enguany l'Abert Bertolero va trobar el cadàver d'un Gavià Argentat *Larus cachinnans* mort a la Punta de la Banya, delta de l'Ebre. Aquest exemplar, mort aquest mateix any, havia estat anellat a la zona com a poll el 17 de maig de 1980. Això vol dir 21 anys abans, o sigui 7.628 dies, nou rècord pel GCA!

Inaugurada la nova oficina del GCA a Barcelona

El passat dia 14 de setembre es va fer la presentació de la nova oficina del GCA situada al número 168 del carrer Girona. Es tracta d'un pis de lloguer que, tot i les seves reduïdes dimensions, compta amb una sala de reunions, dues sales de treball, un departament per a arxiu i un habitacle per a magatzem. Tot això amb una superfície només d'uns 50 m²! A l'acte, presidit pel Secretari General, hi van assistir una trentena de persones.

Captura d'una Bosqueta Pàl·lida al Maresme

El nostre company Alex Canal va anellar una Bosqueta Pàl·lida *Hippolais pallida* a Cabrera de Mar (Maresme) en uns camps de conreu amb un canyar i esbarzers, prop de la platja, el dia 19 d'agost. Es tracta del segon anellament dels darrers anys després de l'exemplar capturat a Flix el setembre de 1996.

PROGRAMA SYLVIA

Resultats de la xarxa d'estacions d'anellament amb esforç constant de Catalunya de 1999/2000 i 2000/2001

En aquest article es presenten breument els resultats del programa SYLVIA, que comprenen els cicles anuals de 1999/2000 i 2000/2001. Per a més informació podeu consultar el report anual del programa o la versió electrònica i més extensa del report que podeu trobar a la web del Grup.

La principal clau metodològica de les estacions d'anellament amb esforç constant radica en l'estandardització. Com el seu nom indica, aquest mètode de treball implica la utilització continuada d'una àrea d'estudi on els ocells són capturats per a anellament seguint uns protocols d'esforç preestablerts i constants. Així, el nombre, tipus i emplaçament de cada xarxa es manté invariable al llarg dels anys. Els canvis en el nombre d'adults capturats, any rere any, ens permet avaluar les tendències poblacionals; el nombre de juvenils s'utilitza com a indicador de productivitat, mentre que la proporció de juvenils ens proporciona una mesura relativa de l'èxit reproductor.

A diferència d'altres programes de seguiment europeus i nord-americans, el SYLVIA no només té com objecte d'estudi el període reproductor sinó també l'hivernal. El bloc d'estudi estival va des de l'1 de maig al 8 d'agost i està dividit en 10 períodes consecutius de 10 dies mentre que el bloc hivernal va des del 16 de desembre al 28 de febrer i està dividit en 5 períodes consecutius de 15 dies. Cada estació d'anellament opera de forma estandarditzada un matí durant cadascun dels períodes estivals i hivernals.

Durant l'estiu de 2000, el nombre d'estacions SYLVIA operatives va ser de 27, més del doble que l'any anterior (Figura 1). A l'hivern de 2000/2001, el nombre d'estacions va ser de 22 (14 d'e-



Jove volander de Capsigrany
Lanius senator

Raül Ayriú

lles noves). El nombre total d'ocells capturats durant el cicle d'estudi de 2000/2001 va ser de 9.901 mentre que el nombre total de captures del programa ja s'acosta als 20.000.

Població nidificant i productivitat

En general, el nombre d'ocells adults va disminuir entre 1999 i 2000. De tota manera, cap d'aquests canvis és significatiu; de fet, només la tendència negativa mostrada pel Pardal comú *Passer domesticus* ho és (Taula 1). D'altra banda, l'any 2000 sembla que ha estat marcadament més productiu que el precedent: la majoria de les espècies (86%) mostraren un canvi positiu en

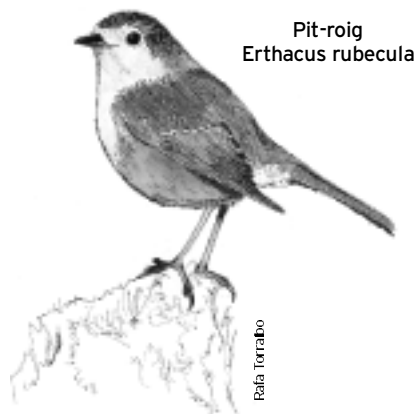
el nombre d'ocells juvenils i en tres d'aquests casos el canvi era significatiu: el Tallarol de garriga *Sylvia cantillans*, el Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* i la Mallerenga cuallarga *Aegithalos caudatus*. L'increment global combinat per a totes les espècies és significatiu i proper al 30%. Cal destacar que una de les poques espècies que mostra una tendència negativa (i significativa) en el nombre de juvenils, el Pardal comú, és la única espècie que ha patit un canvi significatiu, i també negatiu, en el nombre d'adults. La feble tendència negativa en el nombre d'adults i el marcat increment en el nombre de juvenils no s'ha traduït en un increment significatiu en la proporció de juvenils (Taula 1). No obstant això, la tendència, encara que lleugera, ha estat aquesta: 13 espècies mostren un increment (per 8 que no), amb un increment total pel conjunt de totes les espècies de c. 0,07.

Població hivernant

La majoria d'espècies (9 de 14) mostren un descens del volum de captures; aquest canvi negatiu, però, no ateny significació quan s'han considerat totes les espècies en conjunt (Taula 2). És remarcable el fet que les tres espècies que només (o gairebé) es capturen durant l'hivern (Pardal de bardissa *Prunella modularis*, Mosquiter comú *Phylloscopus collybita* i Pinsà *Fringilla coelebs*) mostren un canvi interanual

Esp cie	Adults			Juvènils			Proporci de juvenils			
	n'	1999	2000	% canvi ²	1999	2000	% canvi ²	1999	2000	Canvi ³
Troglodytes troglodytes	10	19	24	26,3	18	21	16,7	0,472	0,467	-0,006
Erithacus rubecula	10	61	61	0,0	108	145	34,3	0,646	0,704	0,058
Luscinia megarhynchos	11	86	80	-7,0	38	43	13,2	0,306	0,352	0,046
Turdus merula	12	141	132	-6,4	184	222	20,7	0,566	0,627	0,061
Turdus philomelos	9	11	10	-9,1	21	18	-14,3	0,690	0,643	-0,047
Cettia cetti	7	24	19	-20,8	45	58	28,9	0,647	0,743	0,096
Acrocephalus scirpaceus	1	85	106	24,7	63	95	50,8	0,426	0,473	0,047
Acrocephalus arundinaceus	1	14	22	57,1	6	9	50,0	0,300	0,290	-0,010
Hippolais polyglotta	10	88	75	-14,8	22	30	36,4	0,200	0,286	0,086
Sylvia cantillans	10	6	18	200,0	21	31	47,6*	0,760	0,610	-0,150
Sylvia melanocephala	10	56	37	-33,9	126	167	32,5	0,692	0,818	0,125
Sylvia atricapilla	12	72	67	-6,9	76	148	94,7*	0,500	0,684	0,184
Regulus ignicapillus	7	8	8	0,0	9	10	11,1	0,529	0,563	0,033
Aegithalos caudatus	9	12	30	150,0	17	42	147,1*	0,680	0,618	-0,062
Parus caeruleus	10	32	34	6,3	37	42	13,5	0,544	0,553	0,009
Parus major	12	34	49	44,1	102	129	26,5	0,748	0,733	-0,016
Certhia brachydactyla	9	17	20	17,6	17	23	35,3	0,485	0,524	0,039
Passer domesticus	10	115	86	-25,2*	44	17	-61,4*	0,280	0,165	-0,115
Fringilla coelebs	4	7	6	-14,3	2	4	100,0	0,400	0,400	0,000
Serinus serinus	11	48	32	-33,3	19	23	21,1	0,311	0,451	0,140
Carduelis chloris	9	23	17	-26,1	5	5	0,0	0,185	0,235	0,050
Carduelis carduelis	7	25	19	-24,0	16	11	-31,3	0,432	0,379	-0,053
Totes les esp cies juntes	12	984	952	-3,3	996	1293	29,8*	0,503	0,576	0,073

Taula 1. Canvis en el nombre de captures de juvenils i adults i en la proporci de juvenils entre l' poca reproductora de 1999 i 2000. ¹indica el nombre d'estacions on es va capturar l'esp cie. ²canvi percentual del valor obtingut al 2000 respecte al 1999. ³diferència de la proporci obtinguda al 2000 respecte a la de 1999. *indica un canvi significatiu a P<0,05.



negatiu molt marcat (un canvi significatiu pel conjunt d'espècies de -76,94 %; P<0,05). La bonança climàtica de l'hivern de 2000/20001 podria explicar la disminució en el nombre d'efectius d'aquestes espècies.

Agraïments

A tots els responsables de les estacions SYLVIA per la seva inestimable col·laboració: J. C. Abella, R. Aymí, H. Andino, E. Badosa, O. Baltà, D. Bigas, M. Boix, R. Calderón, O. Clarabuch, J.C. Fernández, G. Gargallo, A. Gasulla, C. Jensen, J. Jofre, X. Larruy, C. Llebaria, J.M. Martínez, M. Pérez, E. Ribes, T. Pou, S. Sales, M. Solans i A. Vaca. El programa SYLVIA és un projecte del GCA coordinat amb l'ajut del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Cata-

lunya i que rep el suport de les següents persones i institucions: Ajuntament de Banyoles, Ajuntament de Terrassa, DEPANA, Departament de Medi Ambient (Parcs Naturals del Delta de l'Ebre, Cadí-Moixerò, Cap de Creus, Aiguamolls de l'Empordà i Zona Volcànica de la Garrotxa. PNIN de l'Albera), Diputació de Barcelona (Parcs Naturals del Montseny, Montnegre-Corredor, Garraf i Sant Llorenç. Parc Comarcal d'Olèrdola), Jordi Giró, Fundació Territori i Paisatge, Parc de Collserola, Parc Serra de Marina i Parc Serralada Litoral.

GABRIEL GARGALLO
Programa SYLVIA
Telf. 93 458 78 93
anella@grupcatala.org

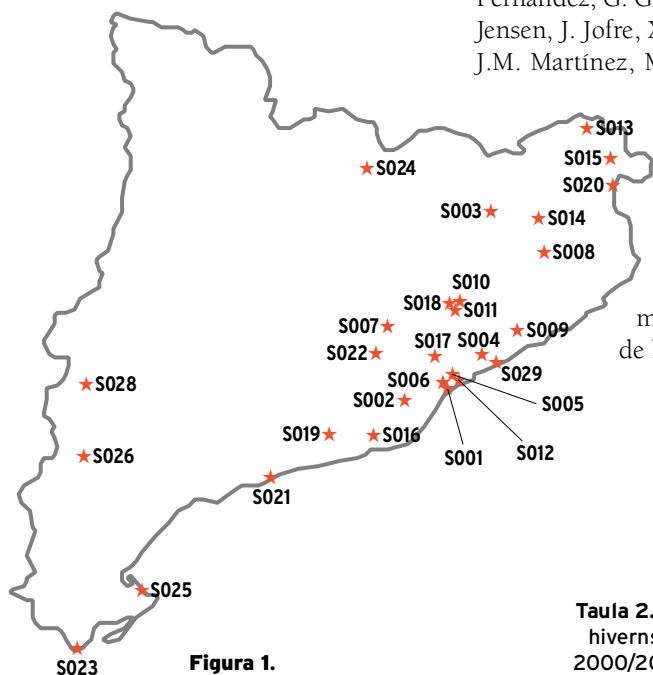


Figura 1. Localització de les 28 estacions del projecte SYLVIA operatives durant els cicles anuals de 1999/2000 i 2000/2001.

Taula 2. Canvis entre els hiverns de 1999/2000 i 2000/2001 en el nombre d'ocells capturats. ¹indica el nombre d'estacions on es va capturar l'esp cie. ²canvi percentual del valor obtingut al 2000/2001 respecte al 1999/2000. * indica un canvi significatiu a P<0,05.

Esp cie	n'	99/00	00/01	% canvi ²
Troglodytes troglodytes	7	16	6	-62,5*
Prunella modularis	8	35	20	-42,9*
Erithacus rubecula	8	128	152	18,8
Turdus merula	8	68	67	-1,5
Turdus philomelos	8	36	26	-27,8
Cettia cetti	5	8	12	50,0
Sylvia melanocephala	8	38	51	34,2
Sylvia atricapilla	8	125	108	-13,6
Phylloscopus collybita	8	67	50	-25,4*
Regulus ignicapillus	8	32	57	78,1
Aegithalos caudatus	8	56	65	16,1
Parus caeruleus	8	55	52	-5,5
Parus major	8	50	34	-32,0
Fringilla coelebs	7	375	40	-89,3*
Totes les esp cies juntes	8	1.089	740	-32,0

PROJECTE PICCOLE ISOLE

Resultats del 9è any d'activitat de les estacions catalanes incloses en el projecte *Piccole Isole*

Durant la primavera de 2001, les estacions d'anellament del delta de l'Ebre (Canal Vell) i aiguamolls de l'Empordà van participar per novè any consecutiu en el programa internacional "Piccole Isole" amb l'objectiu d'aprofundir en l'estudi de la migració prenupcial.

Després de nou anys de funcionament el nombre d'anellaments obtinguts pel projecte a Catalunya ja ha superat de llarg els 25.000 (Taula 1). Per primer any, l'estació dels Aiguamolls (Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà) ha cobert la major part del període migratori prenupcial: des de principis de març a finals de maig (Figura 1). Això permetrà conèixer molt millor els patrons fenològics dels migrants durant el seu pas prenupcial i poder avaluar millor les variacions interanuals dels fluxos migratoris. No tot, però, ha estat tan positiu enguany. Desafortunadament, a causa dels continuats problemes de seguretat que s'havien patit als estanys de Palau durant els darrers anys, l'estació d'anellament dels Aiguamolls es va haver de traslladar a les closes del Tec; prop de l'antiga zona d'estudi però molt més inaccessible.

Evolució temporal i el nombre total de captures d'enguany al Canal Vell (Parc Natural del delta de l'Ebre) ha estat molt similar al d'anys precedents (Taula 1 i Figura 2). Als Aiguamolls, però, el nombre de captures va ser considerablement més baix que en altres anys i el màxim que habitualment es concentra durant la segona meitat d'abril i principis de maig molt menys notori (Figura 1). Bona part d'aquestes diferències són degudes al can-

vi de localització de l'estació d'anellament. La nova zona sembla més pobre pel que fa al volum total de captures. Sortosament, però, les espècies considerades objecte d'estudi prioritari, com ara la Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* i el Balquer *Acrocephalus arundinaceus*, es capturen en igual o, fins i tot, major nombre en aquest nou emplaçament.

Entre les captures d'enguany, destaca per la seva singularitat una Boscarla dels arrossars *Acrocephalus agricola* als Aiguamolls; la primera observació per a Girona i la quarta per a Catalunya.

Agraïments

El projecte *Piccole Isole* es desenvolupa gràcies al suport del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i del Parc Natural del delta de l'Ebre (Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya).

SERGI SALES
anella@grupcatala.org



Boscarla dels joncs
Acrocephalus schoenobaenus

F. BALBUENA

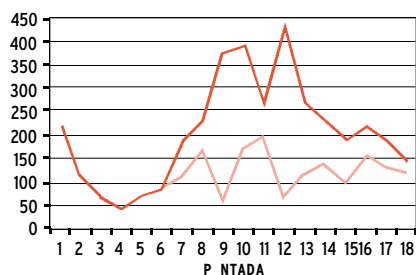


Figura 1. Evolució del nombre d'anellaments per setmana als Aiguamolls. La línia gruixuda mostra la mitjana dels anys 1996-2001 mentre la línia fina mostra els valors obtinguts durant 2001. La setmana 1 comença el 2 de març i la 18 finalitza el 30 de maig.

	AIGUAMOLLS		CANAL VELL	
	Dies d'activitat	Captures	Dies d'activitat	Captures
1993	30	829	0	0
1994	30	1934	0	0
1995	30	1366	0	0
1996	30	3581	30	597
1997	30	1876	30	717
1998	60	3825	30	641
1999	60	3527	30	779
2000	60	2915	30	889
2001	90	2162	30	750
Total	420	22015	180	4373

Taula 1. Nombre total de dies d'activitat i d'anellaments per estació i any (1993-2001).

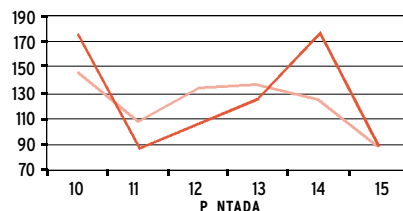


Figura 2. Evolució del nombre d'anellaments per setmana al Canal Vell, delta de l'Ebre. La línia gruixuda mostra la mitjana dels anys 1996-2001 mentre la línia fina mostra els valors obtinguts durant 2001. La setmana 10 comença el 16 d'abril i la 15 finalitza el 15 de maig.

BALANÇ ANUAL D'ANELLaments

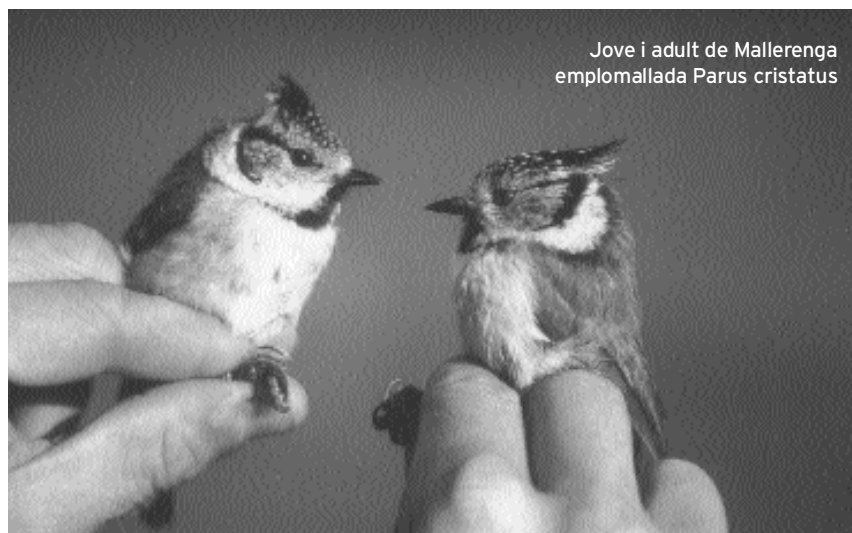
Resultats del balanç d'anellament de l'any 2000

Durant l'any 2000 el GCA va anellar 54.032 ocells, aquesta xifra juntament amb el total acumulat des de la creació del Grup el 1975, s'apropa ja als 600.000 anellaments.

El nombre total d'anellaments efectuats pel GCA durant l'any 2000 suma 54.032 ocells, xifra que indica un nou rècord en el nombre d'anellaments anuals del GCA després del darrer assolit l'any 1998 amb 49.922 exemplars (Fig. 1). Entre les noves espècies anellades d'aquest any destaquen: el Rossinyol blau siberià *Luscinia cyane*, el Mosquiter reietó *Phylloscopus proregulus*, el Picot garser petit *Dendrocopos minor*, i el Viri d'ulls vermells *Vireo olivaceus*. Com és habitual en aquesta llista s'hi afegeixen també algunes espècies exòtiques escapades de captivitat, i aquest any han estat la Tórtora diamant *Geopelia cuneata* i el Canari de Moçambic *Serinus mozambicus*.

L'espècie més anellada ha estat el Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* amb 6.785 exemplars, seguida de la Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* amb 4.880 individus i del Mosquiter comú *Phylloscopus collybita* amb 3.181 exs. Per sota d'aquestes quantitats tan importants hi trobem el Pit-roig *Erithacus rubecula* amb 2.844 exs. i l'Oreneta vulgar *Hirundo rustica* amb 2.621 exs. (Taula 1).

Durant l'any 2000 han continuat els anellaments de polls de Capó reial *Plegadis falcinellus* al delta de l'Ebre, aquest any amb cinc exemplars marcats. Segueixen també endavant els projectes de reintroducció de Falcó pelegrí *Falco peregrinus* amb l'anellament de 21 exs. entre els quals cal comptar-hi també alguns polls marcats en nius naturals. Entre els aspectes novedosos cal esmentar els primers anellaments sistemàtics de la Gavina capblanca *Larus genei* al delta de l'Ebre que ja han donat algunes recuperacions molt interessants. També al delta de l'Ebre es va capturar el segon híbrid del GCA d'Oreneta vulgar *Hirundo rustica* i Oreneta cuablanca *Delichon urbica* sobre el qual trobareu més infor-



Jove i adult de Mallerenga emplomallada *Parus cristatus*

Raül Ayriú

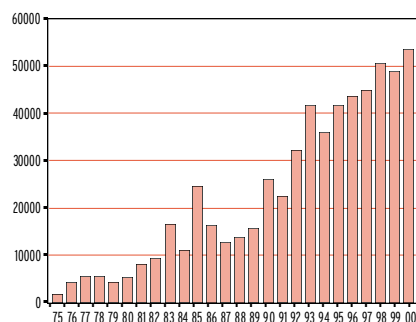


Figura 1. Evolució temporal del nombre d'anellaments realitzats a Catalunya en per odes 1975-2000.

mació en aquest mateix número de l'Abellerol. Aquest any també ha estat destacable pel que fa a anellaments de Tallarol emmascarat *Sylvia hortensis* amb 37 exs., resultat de la feina de les estacions d'anellament del projecte *Sylvia* a les comarques de Girona. Igualment ha estat un bon any pel que fa a la captura d'espècies de mosqueters, d'entre els quals el més remarcable és el Mosquiter reietó, però, cal afegir també una captura de Mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus* (segon anellament del GCA!), 13 Mosqueters xiulaires *Phylloscopus sibilatrix* i tam-

Espècie	2000	1999
<i>Sylvia atricapilla</i>	6.785	6.393
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	4.880	4.624
<i>Phylloscopus collybita</i>	3.181	2.391
<i>Erithacus rubecula</i>	2.844	2.169
<i>Hirundo rustica</i>	2.621	2.505
<i>Passer domesticus</i>	1.920	1.663
<i>Cettia cetti</i>	1.758	1.465
<i>Parus major</i>	1.754	1.296
<i>Turdus merula</i>	1.681	1.114
<i>Emberiza schoeniclus</i>	1.536	894
ALTRES	25.072	23.585
Total	54.032	48.099

Taula 1. Espècies més anellades durant l'any 2000 i comparació amb els totals de 1999.

bé 4 Mosqueters ibèrics *Phylloscopus ibericus* (= *bremhii*) encara que només un d'aquests exs. va estar anellat a Catalunya. Precisament, fora de Catalunya, durant l'estiu del 2000 diversos membres del GCA varen fer una campanya a Andalusia on es van anellar 99 Pinsans trompeters *Bucanetes githagineus*, una espècie poc estudiada a nivell estatal. A la tardor del 2000 es van anellar dos Repicatalons petits *Emberiza pusilla*, espècie de la qual fins ara només s'havien capturat dos exemplars.

HIST RIA

Record de l'ornitòleg Estanislau Vayreda i Vila en el centenari de la seva mort

El 20 de setembre de 1901, ara fa 100 anys, moria a Olot l'eminent naturalista Estanislau Vayreda i Vila, considerat l'autor clàssic de l'ornitologia del Principat.

Nascut a Olot l'11 de novembre de 1848 tenia sis germans, un dels quals fou Joaquim, el famós pintor. Va estudiar farmàcia i algunes matèries de Ciències a la Universitat de Barcelona des de 1866 a 1870. Acabada la carrera va enrolar-se com a farmacèutic militar en la tercera guerra carlina i, seguint els moviments de les tropes del Pretendent, aprofità per fer nombrosos viatges naturalistes per la Garrotxa, l'Empordà, el Pirineu Oriental i altres regions de la Catalunya Vella. També la seva bona posició econòmica (va viure de rendes tota la vida) li permeteren continuar amb aquestes expedicions, esdevenint un científic de camp que, a més, gaudí de qualitats literàries per descriure la natura.

Notable botànic professional, va ser un naturalista d'ampli espectre que creà diverses col·leccions entre les quals destaquen les d'ocells i les de mol·luscs. Era retret, eixut de paraules, conservador, catòlic fervent, generós, modest, honrat, treballador, fi observador de la natura i ecologista científic *"avant la lettre"*. El 1876 es casà i tingué tres fills. La mort prematura de la seva esposa, el 1881, el marcà fins a l'extrem que el seu biògraf J. Vallès creu que va ser un dels factors de la malaltia que el va dur a la mort als 52 anys.

De la seva obra ornitològica resten: fragments escadussers en el seu epistolari, la col·lecció d'ocells dissecats, el seu llibre de la fauna ornitològica de la província de Girona i un manuscrit perdut escrit el 1882 que parla sobre fauna i que pot ser contingui dades d'ocells. La col·lecció ornitològica que començà poc abans de 1867, en bona part malmesa i dispersa en almenys tres in-



drets, està en l'actualitat en fase d'estudi, mentre que l'epistolari no proporciona més d'una vintena de dades faunístiques. Una nota bibliogràfica de l'1 d'octubre de 1884 de la Sociedad Española de Historia Natural aporta també un petit gra de sorra sobre el seu llibre.

El 5 de novembre de 1882, la Sociedad Gerundense de Amigos del País el guardonà amb el primer premi *"ofrecido a la mejor memoria de Ornitología"*. La idea inicial era publicar-lo amb dibuixos (almenys una làmina d'anatomia i morfologia). Les migrades finances però, ho impediren. Per fer-la més entenedora *"a la gente del campo"*, el jurat li suggerí afegir al final de la memòria uns quadres amb la diagnosi de les espècies respecte de l'home (útils o perjudicials) i el seu status. El resultat final fou la *Fauna ornitològica de la provincia de Girona ó sea Breve descripción de las aves sedentarias en la misma y las de paso accidental ó periódico, sus costumbres y alimentación bajo el punto de vista de*

utilidad ó perjuicio para con el hombre y la agricultura en general, publicat a Girona el 1883.

Vayreda, com a fervent catòlic i antidarwinista, assumeix la tradició essencialista que afirma l'existència d'essències immutables que originen la invariabilitat dels tàxons de les espècies, i sosté la tesi creacionista. Vayreda ho exposa clarament: *"Indudablemente las aves fueron creadas para evidenciar y cantar la gloria y poder infinito del supremo Hacedor; para adorno, armonía y equilibrio de la naturaleza y utilidad del hombre"*.

Vayreda va desenvolupar la seva activitat ornitològica gairebé en solitari. Pel llibre i l'epistolari sabem que qui li va resoldre dubtes i proporcionar informació, ous i exemplars fou principalment en Mariano Masferrer i Rierola (1856-1923), el millor ornitòleg català del moment. A més d'altres fonts menors, també contribuïren sensiblement l'ornitòleg Ignasi Roca i Carhan (1851- ?), i el botànic Ramon Bolós i Saderra (1852-1913). Amb posterioritat a la publicació del llibre, el 1894 contactà amb en Víctor López Seoane (1832-1900), deixeble dels Brehm i l'ornitòleg espanyol més sòlid de la segona meitat del S. XIX, encara que tot plegat el bescanvi no passà d'un lliurament de perdius.

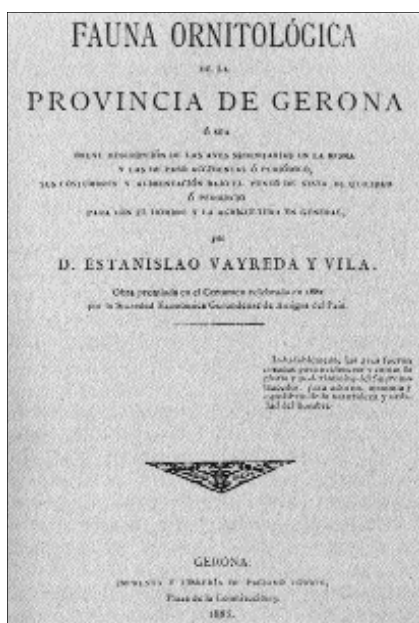
La sensació que dóna l'estudi del llibre i l'epistolari, en especial les cartes de Ramon Bolós, és que la seva activitat ornitològica científica fou breu (aproximadament de 1878 a 1883) i que va escriure el llibre en poc temps, al llarg de 1882. Un tema per aclarir és la quasi nul·la relació de Vayreda amb el nucli científic barceloní on existien les millors col·leccions d'ocells dissecats procedents de Catalunya, en especial el Gabinet d'Història Natural d'Antonio

Sánchez Comendador i Pagniucci (1823-1888) que ell va veure i utilitzar en els seus estudis de ciències el curs de 1869-70.

Vayreda bastí el catàleg seguint la nomenclatura, el model i àdhuc el llistat de les espècies rares del text –que traduí– de l'*Histoire Naturelle du Département des Pyrénées Orientales* de Lluís Companyó (1781-1871), un naturalista considerat poc rigorós per l'especialista francès Noël Mayaud. Hi va afegir les descripcions morfològiques de les espècies traduïdes literalment de *Ornithologie Européenne* de Degland i Gerbe (1867). Les seves aportacions originals estan, sobretot, a la primera part, als quadres finals i als apartats del catàleg corresponents a la biologia de les espècies comunes i als noms populars. La formació científica de Vayreda era magra en l'àmbit de l'ornitologia, com ho demostra la migrada bibliografia que emprà i l'aïllament respecte d'altres ornitòlegs peninsulars o estrangers. També la rapidesa de la redacció del manuscrit i la finalitat del llibre (“*para los principiantes y personas profanas a la ciencia, a quienes va dirigido principalmente este trabajo*”) ajuda a entendre el producte final. És així com s'explica que, des d'un punt de vista científic actual, al llibre li manqui rigor en la selecció i determinació de les espècies rares o conflictives, tingui poques citacions concretes i que parts considerables del text siguin traduccions quasi literals de Degland i Gerbe, i de L. Companyó.

Ell era molt conscient de les seves limitacions i així ho manifestà: “*Arduo trabajo muy superior a nuestros escasos conocimientos (...) nos hemos decidido a ello [escriure el llibre] (...) aún suponiendo que nuestro trabajo ha de ser incompleto y defectuoso como no puede ser menos, dado el estado de atraso científico de nuestro país*”. Malgrat tot, de les 384 suposades espècies que descriu morfològicament, en més de 90 cita localitats o regions geogràfiques concretes, fet que indica un coneixement de primera mà sobre les espècies comunes, el més interessant de la seva obra. Per exemple, el pela-roques “*Habita en los despeñaderos y lugares quebrados del Pirineo (...) donde anida en las hendiduras de las rocas; en invierno se acerca a los pueblos inmediatos de Caralps,*

Tragurá, Set-casas, Camprodon, Baget, etc. Recorriendo las rocas y muros de las iglesias y fortalezas en busca de arañas y otros insectos trepa dando saltos y moviendo las alas continuamente. Aunque no es común esta especie se vé casi todos los años en dichas localidades y otras parecidas. En algún invierno de mucho frío se ha vis-



Portada del llibre de Vayreda

to abundante en las Guillerías (Masferrer)”.

Observador naturalista fi, parla sobre l'hàbitat (en aquells moments ell parla de “*habitación*”), l'alimentació o la fenologia: “*El torcecuello llega por abril y hace oír su estridente, prolongado y lastimero grito 8 ó 10 días antes que el cuclillo*”. La gran novetat és la inclusió de dades de conservació i de comportament. Destaca el tractament de les veus i cants dels ocells, ja que descriu el comportament vocal de 63 espècies i reproduceix el só onomatopèic de 21 més com la de la ganga: “*su canto se parece al ladrido de un pequeño perro kaat, kaat, ka, redoblados con voz de cuervo*”.

La seva formació científica de botànic li permeté d'introduir per primer cop a la ornitologia catalana el tema de la zoogeografia i encabir les diverses espècies en unes regions ornitològiques de la província definides per ell. Aquestes eren: “*litoral, media i superior o pirenaica*” (amb tres subregions: “*subpirenaica, alpina i glacial*”).

Altra de les qualitats del llibre és el recull curós i seleccionat dels noms po-

pulars, que serví de bastida a la llista patró dels noms d'ocells en català.

El llibre de Vayreda pot considerar-se, malgrat els seus defectes i desencerts, com el primer esforç important en la catalogació dels ocells de Catalunya i en l'increment del coneixement de la seva avifauna. Cal pensar també que, degut a la manca d'altres treballs d'ornitologia, el llibre de Vayreda fou àmpliament citat en els estudis ornitològics posteriors, tant espanyols (Arévalo Baca o Ventura de los Reyes y Prosper) com estrangers (Olphe-Galliard, per exemple). Tot i la seva modesta pretensió científica, el llibre de Vayreda és una obra clàssica de l'ornitologia ibèrica, d'obligada lectura i referència. El seu valor sobresurt quan l'emmarquem en el panorama de l'època, retratat el 1857 per l'Alfred Brehm (1829-1884): “*Ningú, més que jo, reconeix la diligència i el zel dels ornitòlegs espanyols. No és cap plaer vagarejar pels camps i els boscos, caçar ocells, recol·lectar insectes, cercar plantes i haver de patir la calor i les privacions sense l'esperança d'ésser elogiat, sinó, ben al contrari, poder estar segur que la genteta que vol semblar intel·ligent et titllarà d'idiota o de boig. No és divertit col·lectar coses i, segons la meua experiència, no existeix cap indret on sigui més difícil que a Espanya i on, a més, no es pot comptar amb el suport de ningú.*”

Agraïments

Agraïm l'ajut de Josep M^a Camarasa, Celestino Gascón Millán, Rosa Llinàs, Isidre Prades, Josep Casals, i, especialment, el de Joan Vallès i Xirau per tota la informació, bibliografia i selecció de les cartes amb temes zoològics de l'epistolari de Vayreda.

Fonts consultades

AHUB: Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona, expedient E. Vayreda i Vila.

Col·legi la Salle de Figueres. Col·lecció d'ocells.

Vallès, J., 1982. Aproximació a la vida i l'obra d'Estanislaou Vayreda i Vila. *Circular Farmacèutica* 275: 201-210. Barcelona.

XAVIER FERRER, ABILIO REIG I JOAQUIM MALUQUER
ferrer@porthos.bio.ub.es

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Crònica Ornitològica Maig-Agost 2001

Durant el període maig-agost l'arribada de rareses com la Gavina de Franklin o el Martinet dels esculls, la nidificació de l'Agró blanc, el Capó reial i el Xatrac bengalí o el pas postnupcial del Corriol pit-roig són les dades més destacables d'aquests mesos a Catalunya. Podeu obtenir més informació d'aquestes rareses a la web *Rare Birds in Spain* (www.terra.es/personal3/gutarb).

Maig

L'Ocell de tempesta *Hydrobates pelagicus* es va escoltar cantant en una localitat adient de nidificació del cap de Creus. A la costa central, es van veure nou exemplars davant el Garraf i el delta del Llobregat el dia 25. A diferència de la situació de fa uns anys, l'Agró blanc *Egretta alba* gairebé es pot veure tots els mesos de l'any; fora del delta de l'Ebre on hi havia 32 exemplars, se'n va veure un al Llobregat el dia 15. Un Martinet dels esculls *Egretta gularis* adult, fase fosca, es va veure a la Punta de la Banya, delta de l'Ebre, el dia 25. Probablement d'origen captiu, un Marabú* *Leptoptilos crumeniferus* va finalitzar el seu periple pels Prepirineus lleidatans (havia arribat des de la Pobla de Segur!) prop Artesa de Segre el primer de maig; posteriorment se li va perdre la pista. Niaren dues parelles de Morell cap-roig *Aythya ferina* al delta del Llobregat. A Lleida, una Àguila cridanera grossa* *Aquila clanga*, probablement de la varietat clara *fulvescens*, es va veure en dates molt tardanes prop del congost de Montrebei. A primers de mes es batia el rècord català d'ocells vistos en 24 hores a Catalunya, ara situat en 163-165 espècies, segons les noves regles adoptades. El dia de la marató, el 30 d'abril, es va observar un Rasclat *Porzana pusilla* al delta del Llobregat, on és molt escàs, i on encara hi era el dia 2. L'únic registre reportat de Siseta *Tringa stagnatilis* va ser d'aquesta mateixa zona el dia 14. Més al nord, als aiguamolls de l'Empordà, es van citar dos Territs pectorals* *Calidris melanotos* entre els dies 2 i 6, tot i que segurament ja eren a la zona des del 29 d'abril. Un escuraflasscons bec-fi *Phalaropus lobatus* es va observar al delta del Llobregat el dia 19, segona citació per a la zona. Locell més rar del més va ser una Gavina de Fran-



Gavina de Franklin, *Larus pipixcan*, vista a cal Roc, delta del Llobregat.

Ricard Gutiérrez

klin* *Larus pipixcan*, de primer estiu, vista a cal Roc, delta del Llobregat entre els dies 11 i 19, només la sisena per a l'Estat espanyol (es dona la circumstància que hi ha una citació anterior per al Llobregat de fa uns deu anys, molt prop de l'actual). Al cap de Creus es va citar una Cuereta balcànica* *Motacilla flava feldegg* el dia 5 dins un grup de 12 cueretes grogues de les subespècies *flava* i *thunbergi*. Les gairebé úniques citacions peninsulars de Piula gola-roja *Anthus cervinus* en pas van estar concentrades a la zona dels Aiguamolls, on hi havia cinc ocells el dia 6. Per contra, diferents citacions de la subespècie *maura/stegnejeri* de Bitxac comú *Saxicola torquata* procedents de la zona del Cap de Creus, resultaren ser d'exemplars normals però amb una extraordinària quantitat de blanc al plomatge i que, sens dubte, mereixen una major atenció en el futur. Per últim, un Capsigrany de la subespècie balear *Lanius senator badius*, va ser anellat a Montuïc, Barcelona, el dia 13.

Juny

Després del cens del més anterior, almenys sis parelles d'Agró blanc van començar a criar al Parc Natural del Delta de l'Ebre. Fora d'aquesta zona, es van veure exemplars aïllats al delta del Llobregat els dies 5 i 25 i als aiguamolls de l'Empordà el dia 17. El mateix Martinet dels esculls* vist el dia 25 a la Punta de la Banya, encara hi era el dia 19, moment en que va ser fotografiat i identificat com de la subespècie *gularis*. També a l'Ebre es va confirmar la nidificació de 21 parelles de Capó reial *Plegadis falcinellus*, rècord absolut per a Catalunya i una de les dues localitats de la Península on nia. A l'aiguabarreig Segre-Cinca, Lleida, va nidificar una parella de Cigne mut* *Cygnus olor* que restava a la zona des de l'hivern i que es va veure amb polls a la zona de la Granja d'Escarp. Al delta del Llobregat va criar per tercer cop l'Ànec cullerot *Anas clypeata* i els pollets es van veure el dia 24. Durant el mes es van produir diferents

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

citacions de Falcó cama-roig *Falco vespertinus* totalitzant set exemplars, un a la Cerdanya els dies 16 i 17 i la resta als secans de Lleida entre els dies 5 i 8. Una Siseta tardana va ser vista al delta del Llobregat el dia 13. Més interessant encara va ser l'observació inusual d'una Gamba groga petita* *Tringa flavipes*, un probable primer estiu, als aiguamolls de l'Empordà entre els dies 13 i 14. Com en anys anteriors, un adult de Xatrac bengalí *Sterna bengalensis* es va aparellar amb un Xatrac bec llarg *S. sandvicensis* i van niar a la colònia de xatrac del delta de l'Ebre.

Juliol

Les observacions d'Agró blanc fora de l'Ebre van correspondre al delta del Llobregat (un exemplar el dia 10), als aiguamolls de l'Empordà, on va ser vist un exemplar el dia 21 que va restar una setmana, i també a Palau-Sator, als aiguamolls de Boada, on un exemplar en plomatge d'estiu, amb el bec negre, va ser citat el mateix dia 21. Una parella de Xibecs *Netta rufina* va tornar a niar al delta del Llobregat. A l'Ebre, uns ornitòlegs estrangers van detectar una Fotja banyuda *Fulica cristata* marcada amb una anella de PVC procedent del País Valencià, el dia 31. Entre Flix i la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre) es va observar un Aufrany *Neophron percnopterus* adult el dia 20, segona citació per a la zona.



Marab *Leptoptilos crumeniferus*
prop d'Artesa de Segre

Jordi Trullàs



Martinet dels esculls,
Egretta gularis,
Punta de la Banya,
delta de l'Ebre

Ferran López

Agost

No es va registrar cap Agró blanc fora de l'Ebre, on el dia 27, per exemple, hi havia 13 ocells junts a la zona de l'Alfacada, al costat d'un estol de 60 Capons reials. Al delta del Llobregat, un grup de cinc Xarxets marbrencs *Marmaronetta angustirostris* d'origen salvatge, van ser vistos a la maresma de les Filipines entre els dies 1 i 7, moment en que només restaven dos exemplars. Les dates coincideixen amb la dispersió postnupcial des de les àrees de cria del llevant ibèric. Cal recordar que l'estiu del 2000 també s'havia registrat la presència d'un juvenil en aquesta zona. Al Solsonès es repeteix la presència d'un grup estiuejant de Falcó de la reina *Falco eleonorae* que arribà a comptabilitzar alguna desena d'exemplars. Durant l'agost es va registrar un bon nombre de citacions de Corriol pit-roig *Charadrius morinellus* en pas, amb un total de 72 ocells: vuit ocells (adult i set juvenils) prop del Puigmal a 2.900 m el dia 22, cinc individus (2 ads i 3 juvs.) a les Crestes de Morrano, Cabdella, Lleida a 2.700 m el dia 24, tres ocells a Cinc Claus, l'Escala, Girona, el dia 28 i 17 exemplars als Aiguamolls el dia 30 i un bándol de 31 exemplars a 2.500 m d'alçada al portarró d'Espot, Lleida, el dia

29. El mateix dia n'hi havia dos més a la Punta de la Banya, delta de l'Ebre i sis ocells van ser citats a les estepes de Lleida entre Castelló i Albesa el dia 30. Citacions, per tant de tot arreu i des de nivell de mar fins a 2.900 m d'alçada. Altres limícoles encara més rars van ser una Siseta cendrosa* *Xenus cinereus* observada al port de Tarragona el dia 26, un Territ becadell *Limicola falcinellus* vist al delta de l'Ebre el dia 8 a Buda i (el mateix?) el dia 19 a la Tancada i finalment un juvenil d'Escuraflascons beffi el dia 30 als aiguamolls de l'Empordà. Al llarg de la segona meitat de mes sovintejaren les observacions d'Oreleta cua-rogenca *Hirundo daurica* a les comarques de la Ribera d'Ebre i Terra Alta amb una observació de més de 10 exemplars a Flix el dia 19. Aquest mateix dia es va anellar una Bosqueta pàl·lida *Hippolais pallida* a Cabrera de Mar (Maresme) que suposa el segon anellament del GCA en els darrers anys després de l'exemplar capturat a Flix el setembre de 1996.

RICARD GUTI RREZ
rgutierrez@correu.gencat.es

* Rareses que necessiten homologació pel Comitè de Raritats de SEO/BirdLife.

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Captura d'un híbrid d'Oreneta vulgar i Oreneta cuablanca

En la tradicional campanya d'anellament de la migració postnupcial de la Cuereta groga *Motacilla flava*, que es duu a terme a la llacuna de l'Encanyissada (Parc Natural del Delta de l'Ebre) el capvespre del dia 9 de setembre de 2000 vàrem capturar un exemplar híbrid de *Hirundo rustica* x *Delichon urbica*.

Aquest exemplar formava part d'un grup nombrós de més de 500 ocells, integrats exclusivament per Oreneta vulgar i Oreneta de ribera, dels quals vam capturar 1 *Riparia riparia*, 42 *Hirundo rustica* i l'exemplar híbrid que ens ocupa.

Ja quan el van veure a la xarxa, ens va cridar l'atenció la coloració del carpó, que en un principi, i a certa distància, ens semblava un *Delichon urbica*, però que una vegada estàvem prop d'ell ens vàrem adonar que es tractava d'un híbrid.

El vàrem anellar amb l'anella AS6809 i el vam datar com un ocell nascut aquell mateix any (3 de codi Euring). La seva descripció va ser la següent:

Mida una mica inferior a l'Oreneta vulgar. Cap, parts superiors i ales com una Oreneta vulgar. Carpó blanc. Infracoberteres caudals blanques i supracoberteres caudals negres.

Parts inferiors blanques, i cua sense taques blanques a les rectrius. Tarsos semi-emplomats, mes poblats a les parts del darrere. Potes i ungles de color negre.

Dades biomètriques

Ala: 111 **Pr3:** 78 **Cua:** 66 **Forca:** 18
Bec/Crani: 11,93 **Tars:** 13,7 **Pes:** 15,4 gr.

Aquesta és la segona captura d'un híbrid d'aquestes dues espècies feta a Catalunya, recordem que la primera va ser als estanys de les Escolles (Castell-Platja d'Aro Girona) el dia 02.10.1994. (Butll.



Imatge de l'Oreneta h brida

Raül Calderón

Contacte 9:8-9). Un parell de diferències a destacar amb aquests dos exemplars: la mida inferior de l'ocell de l'Encanyissada (111mm d'ala) considerablement més gran el d'Platja d'Aro (123 mm d'ala) i les taques blanques a les rectrius de la primera captura i total absència en el segon exemplar.

RA L CALDER N I JOS MANUEL MART NEZ

Josep Pla, 12-14, 1r 2º. 08302 Matar

Gratapalles amb coloració anormal

Durant una sortida el 03.05.2001 a Sant Joan les Fonts (Garrotxa) vaig observar un ocell molt clar que semblava un canari però que cantava com un Gratapalles.

L'endemà mateix vaig muntar un parell de xarxes per veure si l'atrapava, i quatre més d'addicionals per capturar altres ocells i no tenir la sensació d'inutilitat en el cas de no tenir èxit en l'operació. En fer-se clar no vaig trigar gens a descobrir-lo. Amb aquella coloració era molt fàcil. Amb més fe que convicció vaig intentar conduir-lo cap a una de les dues xarxes que, expressament per a ell, tenia destinades. I com que la fem muntanyes, de seguida va caure,

naturalment, a una de les altres xarxes.

A la mà, vaig constatar que es tractava d'un mascle de segon any de Gratapalles *Emberiza cirulus* esquizocroic d'acord amb els comentaris de Ricard Gutiérrez (Butll. Contacte 11:34-35). La veritat és que de prop no tenia un aspecte tan clar com m'havia semblat de lluny.

Les plomes que haurien d'haver estat negres, totalment o parcial, apareixien grises amb les bandes de creixement extraordinàriament marcades. Les tonalitats marrons del dors i el color oliva del cap i la nuca eren més clars i apagats. En canvi, el color groc no semblava afectat, ni en el to ni en la intensitat.

Des del dia de la captura ençà l'he anat veient. I és que els ocells *esquizocroics* es fan mirar!



Carles Alvarez

Comparaci del Gratapalles capturat amb un altre mascle de coloraci normal.

Dades biomètriques

Ala: 84 **Pr3:** 64 **Greix:** 2 **Pes:** 23,9 gr.

CARLOS ALVAREZ CROS

carlos@eresmas.net

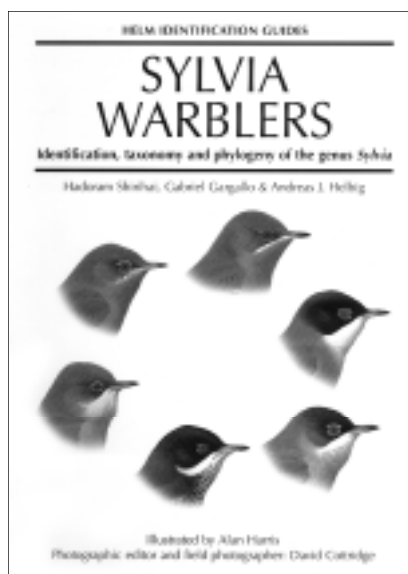
NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Shirihai, H., Gargallo, G. & Helbig, A.J. 2001

Sylvia Warblers. Identification, taxonomy and phylogeny of the genus *Sylvia*.

Helm Identification Guides. Christopher Helm, London. 576 pp.

ELS tallarols, o gènere *Sylvia*, són un grup que presenta la seva màxima diversitat en la conca mediterrània. Tot i ser-nos tant propers, no existia fins l'aparició d'aquest títol una obra actualitzada en identificació i muda que inclogués tots els representants del gènere (l'obra de Jenni & Winkler, per exemple, només tracta en detall les 4 espècies més septentrionals). El llibre de Shirihai, Gargallo i Helbig, inclòs en la prestigiosa col·lecció de guies d'identificació de Helm, va més enllà del contingut d'una guia estàndard. D'una banda, destaquen les seves característiques tècniques: més de 500 pàgines i més de 500 fotografies de gran qualitat en mà i en llibertat, moltes d'elles per D. Cottridge; 20 làmines il·lustrades per A. Harris de gran bellesa i fidelitat; mapes de les àrees de cria i hivernada per a cada espècie; nombrosos sonogrames, diagrames de muda, fórmules alars, etc. Tot plegat dona la sensació del treball d'un gran equip i, llegint la introducció veiem que durant una bona colla d'anys. El llibre, però, no es limita a presentar acuradament la informació existent sobre aquestes espècies, també aporta novetats que marquen una fita en el coneixement del gènere. Els autors proposen una nova classificació, basada tant en tècniques moleculars com en l'anàlisi del plomatge, parts nues i vocalitzacions. Aquesta classificació divideix el gènere *Sylvia* en 28 espècies (6 subgèneres), incloent dins d'ell el gènere *Parisoma* dels tallarols est i sud-africans. De gran interès resulta la novetat que quatre espècies són dividides en dues o més al·lopècies (espècies properes, de distribució no coincident, pertanyent a una mateixa superespècie però possiblement aïllades reproductivament).



Això succeeix amb *S. curruca* (dividida en *S. curruca*, *S. minula*, *S. althaea*, i *S. margelanica*), *S. hortensis* (en *S. hortensis* i *S. crassirostris*), *S. nana* (en *S. nana* i *S. deserti*) i *S. sarda* (en *S. sarda* i *S. balearica*). La "tallareta balear" es convertiria, doncs, en la segona espècie d'ocell endèmica de ses Illes (si *Puffinus mauretanicus* es reconeix com a espècie separada de *P. yelkouan*).

Després d'una introducció i d'un capítol dedicat a les característiques del gènere, el text s'endinsa en el tractament detallat de les espècies. Es presenten, en aquest ordre, la identificació al camp incloent els diferents plomatges i les parts nues; les vocalitzacions; la identificació en mà amb fórmula alar i comparació amb espècies properes; la taxonomia i distribució subespecífica; la descripció de la muda, datat i sexat; la biologia i ecologia, incloent distribució, migracions, hàbitat, alimentació i biologia reproductiva; els tamanys i tendències poblacionals, les fotografies i els apèndixs amb dades biomètriques.

De gran interès per a l'aficionat són els quadres-resum sobre la identificació de cada espècie i un apartat amb les confusions més freqüents. Així mateix, l'anellador interessat en tallarols hi trobarà tots els detalls imaginables (i alguns inimaginables... els que coneixeu en Gabriel Gargallo ja m'entendreu!) sobre el plomatge i la seva utilització en identificació, sexat i datació; i ahora gran volum de dades biomètriques. Els textos són, en general, de lectura agradable, tot i que les nombroses descripcions no són precisament com per lectura de tauleta de nit. Personalment m'hagués agradat un tractament més profund de l'apartat d'ecologia, encara que aquest no sigui l'objectiu principal d'un llibre d'aquestes característiques. En tot cas, qualsevol aficionat podrà passar-se hores mirant les esplèndides làmines i fotografies. Els mapes mereixen també un comentari. Tot i que la projecció utilitzada pel Paleàrtic resulti un pèl estranya des d'una perspectiva occidental, sembla convenient donada la distribució geogràfica del grup. D'altra banda, la informació que contenen és nova, la precisió considerable i, a més, els límits aproximats entre subespècies estan representats. El preu indicat, de 60£, sembla justificat vista la tasca editorial i la profusió de figures a tot color.

Ens trobem, no cal dir-ho, davant d'un llibre important en ornitologia de camp. Important per la qualitat, la quantitat i la novetat, i de gran interès per a anelladors i ornitòlegs mediterranis. Els membres del GCA podem estar satisfets també que un conegut membre del grup en sigui coautor. En definitiva, crec que és una obra que mereix un lloc destacat a la biblioteca de tot aficionat als ocells.

PERE PONS

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

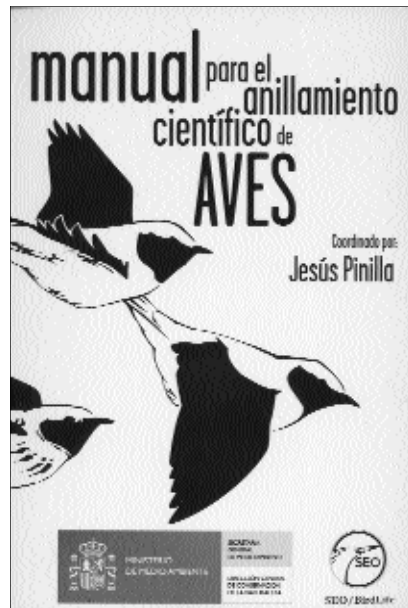
Pinilla, J. (coord.) 2000

Manual para el anillamiento científico de aves

SEO/BirdLife y DGCN-MIMAM. Madrid

El present treball suposa l'actualització de l'obra *Manual del Anillador*, editada en l'àmbit estatal per l'ICONA amb la col·laboració de la SEO l'any 1984, poc després de crear-se la Oficina de Anillamiento. En el seu moment va ser el substitut d'un opuscle obsolet anomenat *Cartilla del Anillador* de F. Bernis, editat per la SEO a principis dels seixanta i reeditat diverses vegades posteriorment. Molt ha evolucionat l'anellament des d'aleshores, tal i com reflecteix en el pròleg Sáez-Royuela. Aquesta ràpida evolució de la pràctica de l'anellament científic no s'ha correspost amb l'actualització de l'esmentat manual o amb l'edició d'un de nou, per a la qual cosa ha calgut esperar disset anys. Una revisió que contemplés una actualització i una ampliació de tècniques i continguts era molt necessària, ja que un manual de referència és una eina fonamental a fi i efecte de normalitzar al més possible aquesta activitat a tot el territori estatal i regularitzar-lo amb la resta d'Europa.

Un dels aspectes més notables del manual és la voluntat de transmetre per part de l'equip editor el caràcter científic que ha d'impregnar totes les activitats d'anellament, insistint en la importància de la planificació de les campanyes en funció del plantejament de bones preguntes a les quals l'anellament ha d'ajudar a respondre. En aquest sentit el primer capítol de Díaz i Asensio constitueix un bon marc de situació on es planteja l'actualitat de l'anellament i les possibilitats que aquest planteja no solament en els aspectes migratoris, sinó també com a instrument d'ajuda per a la consecució d'altres objectius més biològics i conductuals. Els autors situen l'anellament en el context de la nova orientació donada per la Teoria de la Migració Òptima, i com aquesta pot esdevenir un esperó en el



canvi de perspectiva i un nou punt de partida en la planificació de les activitats d'anellament.

Una síntesi de la història de l'anellament a Espanya és desenvolupat en el segon capítol, cosa que pot ser de molta utilitat als anelladors que s'inicien en el món de la captura i el marcatge de les aus.

En els darrers vint anys s'ha avançat molt en la preparació tècnica dels anelladors novells i en la mateixa organització interna dels grups d'anelladors, la qual cosa resta reflectida en l'article de Castany, Aymí i Costas. Ètica i la conducta dels anelladors està ben compendiada en el capítol desè.

El tema de les anelles i la seva tipologia és abordat en el capítol quart, el qual, a més a més desenvolupa el tema dels marcatges especials de forma força breu, comparat amb l'extensió donada als aspectes del marcatge amb anelles de lectura a distància. Un tema de rabiosa actualitat en marcatge, i que significa un canvi qualitatiu i quantitatiu important, com és el dels transponders (sistema d'identificació electròni-

ca permanent emprats en l'estudi de dinàmica de poblacions i ecologia del comportament), no s'esmenta en l'article.

El capítol cinquè aborda el trampeig amb un plantejament descriptiu i clàssic, correcte però breu pel que fa a cada mètode descrit. Destaca, tanmateix, l'omissió d'alguns mètodes no tan clàssics emprats entre els ornitòlegs catalans, com ara la trampa de Yunnick i la trampa d'embut de Joan Carles Senar, les quals s'han mostrat molt efectives en la captura, respectivament, de fringíl·lids i pàrids, o els mètodes per a la captura d'ocells en caixa niu, ja sigui mentre es reproduïxen o hi dormen. En aquest capítol no es fa en cap moment esment dels biaixos que el mètode introdueix en el mostreig, els quals poden afectar sexes, edats i condició física dels ocells capturats, per bé que aquest tema ha estat estudiat per la majoria de mètodes de captura. Seguint en el mateix ordre de coses, cal dir que tampoc no es parla de l'efecte que pot tenir, en alguns grups d'aus, treballar amb reclams i com aquest fet pot o no esbiaixar les captures. Cal recordar que molts anelladors que treballen amb fringíl·lids, motacíl·lids, hirundínids, tûrdids, *Caprimulgus*, etc. usen reclams habitualment.

En els capítols sisè i setè, de forma breu i descriptiva, es comenta el tema de l'anellament de polls i la manipulació de les aus, respectivament, els quals són d'obligada lectura per als anelladors novells.

El següent capítol intenta compendiar al màxim tot el referent a l'estudi de l'ocell a la mà, ressaltant la gran quantitat d'informació que aquest ens pot subministrar, a part de la pròpiament migratològica. Alguns aspectes metodològics relacionats amb la mesura de la fórmula alar i altres relatius a la capacitat bioindicadora de la ptilocronologia (estimador de la condició física)

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

podrien haver estat comentats. Altres aspectes, com la mesura del culmen des de la narina o des del front, haurien d'haver estat comentats, ja que canvien en alguns grups (p.e. els fringíl·lids). En aquest capítol s'hauria d'haver mencionat la importància de la repetibilitat i l'error de mesura com a paràmetres que tot anellador hauria d'utilitzar per validar els mètodes emprats, ja que aquests paràmetres poden variar en funció de l'experiència de l'anellador, de la dificultat intrínseca de la mesura a realitzar o de la informació a prendre. Tot això hauria de tenir-se en compte al planificar una campanya d'anellament i escollir una variable a mesurar i un determinat mètode, ja que sempre hi ha errors de mesura i és preferent minimitzar-los perquè les dades siguin prou fiables i comparables. Tot i que el capí-

tol és exhaustiu i abasta la majoria de temes a tractar, alguns aspectes detallats es troben a faltar com ara l'estandarització del pes de l'ocell segons les seves dimensions, l'estimació de la dieta a través de l'escòpia externa del pap i l'obtenció de mostres del pap amb un tub de plàstic, tècniques emprades especialment en l'estudi de fringíl·lids.

En el capítol novè s'aborda el tema del registre de la muda, amb la presentació del nou model de fitxa de muda vàlid tant per a passeriformes com per a no passeriformes. Aquest capítol de muda és complementat amb la part final del capítol vuitè, el qual tracta de forma breu però concisa els aspectes biològics de la muda i les seves estratègies. Malgrat que aquest capítol ha estat ben tractat, encara hauria pogut ser més extens.

Un capítol ineludible és el referent al processament i tractament de la informació recollida, la burocràcia dels anelladors al cap de l'any, el qual és tractat de forma simple i entenedora en el capítol onzè.

El manual acaba amb un capítol dedicat a donar tota mena d'informació als anelladors sobre recursos (documentals, digitals, etc) i entitats que complementen o faciliten l'activitat de l'anellament científic, i amb una exhaustiva relació de bibliografia citada en el text.

Malgrat les diverses omissions en alguns capítols, probablement forçades per limitacions d'espai, aquesta serà una obra de gran utilitat per a tots els anelladors o biòlegs que vulguin utilitzar l'anellament com a eina científica.

ANTONI BORRÀ S

Bosch, M. 2000

*Ecology of Yellow-legged Gull *Larus cachinnans* in the Medes Islands*

Tesi Doctoral UB

Tesi que recull onze articles publicats en revistes científiques (*Ibis*, *Ardea*, *Ornis Fennica*, *Journal of Applied Ecology*, entre altres) sobre aspectes diversos de la població de gavians de les illes Medes. En concret s'estudia el dimorfisme sexual, l'alimentació dels adults i els polls, l'activitat diària, la selecció de l'hàbitat de nidificació, la densitat i la distribució dels nius, la biologia reproductora, les taxes de predació sobre altres espècies i la dinàmica poblacional de la colònia, així com l'estat sanitari de la població (grau d'infestació per helmintosis i àcars). Una bona part de la

tesi es dedica a avaluar els efectes de les campanyes de control de la població de gavians que es van dur a terme durant el període d'estudi.

Entre els resultats es presenta una funció discriminant que permet sexar tots els ocells mostrejats. D'especial interès resulta que una sola mesura (longitud del cap) permet identificar el sexe del 99.4% dels gavians.

També s'aporten dades que donen suport a les hipòtesis que relacionen l'increment demogràfic de la població de gavians de les Medes amb els abocadors. Els estudis comparats sobre la ecologia tròfica d'aquesta colònia, troben que els gavians de les Medes mengen més aliment procedent dels abocadors (60% de la biomassa) que els del delta de l'Ebre (30%). Així mateix, els gavians de les Medes mostren unes prevalències de contaminació bacteriana altes.

L'aspecte més original i interessant de la tesi, és l'avaluació dels efectes de les campanyes de control de la població de gavians, campanyes durant les quals es van sacrificar 25.000 ocells reproduc-

tors. Entre d'altres resultats, es va detectar una disminució en la densitat de nius a tota la colònia i un augment en l'èxit reproductor. Especialment important és la troballa que durant el període de control de la població, els gavians nascuts a les Medes van experimentar una taxa d'emigració cap a altres colònies del 25% anual. No cal oblidar, que precisament durant aquest mateix període la colònia de gavians de la punta de la Banya (delta de l'Ebre) va experimentar un increment molt important del 14% anual. Així mateix, no es van detectar canvis en les taxes d'atacs dels gavians a tres espècies d'ardèids que nidifiquen en les mateixes illes, tot i que el nombre de gavians va disminuir força. Aquests darrers resultats tornen a indicar que les campanyes de sacrifici generalitzat tenen pocs efectes sobre les taxes de depredació, ja que aquestes conductes depredadores són responsabilitat d'individus concrets, principalment ocells immadurs no reproductors.

ALBERT MARTÍNEZ

AGENDA

1 d'agost a l'1 de desembre

Campanya d'anellament sobre la migració postnupcial de passeriformes a Canal Vell, delta de l'Ebre

Durant el mes de novembre hi ha l'oportunitat de visitar aquesta estació d'anellament que acaba la campanya el dia 1 de desembre.

Responsable: Sergi Sales

Tf. 616 994030 / 977 267082

19-24 novembre / 17-22 de desembre

Campanya d'anellament sobre la migració postnupcial i hivernada de passeriformes al delta del Llobregat

Aquesta campanya es fa en un torn de 6 dies cada mes i està destinada a estudiar la migració e hivernada de passeriformes al delta del Llobregat.

Contacte: Quim Bach

Tf. 679415645 / 93 6586761

Cursos del GCA

informaci : www.grupcatala.org

24 i 25 de novembre de 2001

Curs pràctic intensiu d'introducció a l'anellament (la Seu d'Urgell)

1 de desembre de 2001

Curs intensiu sobre muda, datació i sexat (tardor) (Banyoles)

8 de desembre de 2001

Curs intensiu sobre muda, datació i sexat (tardor) (Vilassar de Dalt)

21-25 de gener i 6 d'abril de 2002

Mètodes per censar ocells i utilitats pràctiques (Barcelona ciutat i Garraf)

26 de gener i 2, 9 i 16 de febrer de 2002

Curs pràctic d'introducció a l'anellament (Collserola)

2, 9, 16 i 23 de febrer de 2002

Curs pràctic d'introducció a l'anellament (Girona)

11-15 de febrer de 2002

Informàtica bàsica per a anelladors (Barcelona ciutat)

18-21 de febrer de 2002

Informàtica bàsica per a ornitòlegs (Barcelona ciutat)

11-14 i 18-21 de març i 6 d'abril de 2002

Curs teòric d'introducció a l'anellament

(Barcelona ciutat i Collserola)

17 i 18 de març de 2002

Curs pràctic intensiu d'introducció a l'anellament (Flix)

Conferències al Museu de Zoologia de Barcelona

Dimecres 12 de desembre.

El sisó (*Tetrax tetrax*) a Catalunya: Població i ecologia Gerard Bota.

Dimecres 9 de gener.

Els tallarols: SYLVIA Warblers Gabriel Gargallo

Lloc: Sala d'actes del Museu de Zoologia. *Horari:* 19.30 h. a 21.00 h.

FORMULARI DE SUBSCRIPCI PER A 2001. Vull subscriure'm al GCA per al 2001 per la qual cosa rebré : Butll. GCA, l'Anuari d'Ornitologia, l'Abellerol i la Revista de Anillamiento. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (6.000ptas.) Nom c. n. j. u. g. e. _____
 Individual (4.000 ptas.) Menor de 18 anys (2.000 ptas.) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliaci bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control N. mero de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em per toquin com a soci subscriptor del Grup Catal d'Anellament.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200_____



Grup Catal d'Anellament

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79
Correu electrònic: gca@grupcatala.org
Pàgina web: www.grupcatala.org

